

Uitgeverij Van Genneep

De buik van de stad

Met een
inleiding
van Louise
O. Fresco

Toekomstperspectieven op
voedsel, stad en land

Hidde Boersma, Yvonne Faber, Janno Lanjouw,
Joris Lohman, Ron Methorst, Martin Scholten,
Peter Smeets & Sigrid Wertheim-Heck

De buik van de stad

Toekomstperspectieven op
voedsel, stad en land

Inleiding

Inleiding

Louise O. Fresco

Al sinds het ontstaan van de landbouw en steden - respectievelijk zo'n 10.000 en 8000 jaar geleden - zijn stad en platteland verweven. De stad overleeft niet zonder het voedsel en agrarische producten van elders, en het platteland heeft de stad nodig als afzetmarkt en voor aankoop van wat het zelf niet kan produceren. Wat dat elders inhoudt, dus hoe ver platteland en stad van elkaar liggen, wisselt per product. Nederland is bijvoorbeeld al eeuwenlang afhankelijk van graan uit Oost-Europa voor brood en importeert sinds de 17e eeuw tropische producten zoals specerijen en koffie. Die afhankelijkheid is vanzelfsprekend en onzichtbaar zolang er geen handelsblokkades ontstaan, en zolang het vertrouwen in voedsel groot genoeg is. Mocht het echter aan dat laatste schorten, zoals enkele jaren geleden met de fraude rondom paardenvlees in de EU, dan ontstaat onmiddellijk de roep om lokale productie. Wat van dichtbij komt, lijkt immers zoveel veiliger.

Dat verlangen naar nabijheid wordt ook ingegeven door de schaalvergroting en anonimiteit van de laatste decennia. De supermarkt is gemakkelijk, maar doet niets af aan - nee, versterkt juist de wens om zoveel mogelijk van bekende boeren of tuinders te betrekken; van vrouwen en mannen die zich vol overgave aan dit werk geven, maar voor wie lang niet altijd de waardering bestaat die zij verdienen en voor wie opvolging niet zomaar gegarandeerd is.

Nabijheid biedt een noodzakelijk tegenwicht aan de mondialisering, door vernieuwde bewustwording van de seizoenen en de maat van tijd en ruimte. Het is niet alleen een psychologische behoefte,

maar komt ook voort uit de wens de lokale eigenheid van boeren en tuinders te koesteren via boerenmarkten, abonnementen op groentepakketten en zelfs speciale Nederlandse wijnpakketten. Lokaal betekent voor veel mensen ook een morele keuze, en een erkenning van het belang van natuur - al kun je beargumenteren dat de natuur soms beter af is met hoge opbrengsten in grootschalige bedrijven, zodat er meer ruimte overblijft voor natuur en landschap.

Het is de uitdaging van onze tijd om het evenwicht te vinden tussen lokaal en internationaal, tussen klein- en grootschalig, en alle schakeringen daartussen. Wat kan er gedaan worden om dat verlangen naar het lokale te koesteren en toch de stedelijke voedselvoorziening veilig te stellen? Nederland is een gezegend land met in alle steden, klein en groot, een jaarrond, breed scala aan betaalbare verse en bewerkte voedselproducten, van biologisch tot gangbaar, en van regionaal tot nationaal en internationaal.

In deze essaybundel over de complexe materie van de stedelijke voedselvoorziening worden bovenstaande vraagstukken aangekaart. Zeker in relatie tot Flevoland, de provincie met de meest hoogproductieve landbouwgrond van ons land, is dit een uitdagende insteek. Flevoland is uniek omdat er hier, op de bodem van de Zuiderzee, een interessante vermenging is ontstaan van een urbane omgeving, productieve landbouw en natuurontwikkeling. De provincie laat zo zien dat hoogproductieve landbouw kan samengaan met recreatief aantrekkelijke gebieden en interessante nieuwe natuur.

De essays benadrukken het zoeken van de stedeling die terugverlangt naar een verleden dat eigenlijk nooit bestond, maar dat correspondeert met begrippen als eerlijk, eigen, lokaal en persoonlijk. Onze geschiedenis wordt niet bepaald gekenmerkt door harmonie tussen stad en platteland of tussen stedeling en boer, maar de gevoelens van de stedeling zijn reëel en worden versterkt

door reclames op tv en internet. Alles is natuur en schoonheid, van SUV's tot tandenpoetsen ('watervalfris') en chocola van huppelende alpenkoetjes. De nostalgie naar het paradijs is nooit ver weg.

Impulsen tot veranderingen komen vaak voort uit radicale opvattingen. De biologische landbouw heeft in haar beginjaren gezorgd voor bewustwording omtrent het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. De lokale oriëntatie zorgt er mogelijk voor dat de stedeling zich weer meer oriënteert op vers voedsel en minder op processed food. De volgende stap is de vraag hoe moderne technologie, met name sensoren en robots, kunnen helpen de agrarische kwaliteit, dierenwelzijn, uitstoot van broeikasgassen en arbeidsomstandigheden te verbeteren.

Deze essaybundel verkent de mogelijkheden om aan de gevoelens en wensen van de stedeling tegemoet te komen en benoemt de vraagstukken en uitdagingen van het voedselsysteem. Deze vraagstukken inspireren om te blijven nadenken over onze voedselketen: een voedselketen waar deskundige Nederlandse boeren met trots aan bouwen, die recht doet aan landbouw, natuur en recreatie op het platteland, en die bijdraagt aan de gezondheid van alle wereldburgers.

We moeten de begrippen kleinschalig en lokaal dringend optimaliseren. Deze termen krijgen pas betekenis in relatie tot een product, een regio en een economisch systeem. Ze bieden niet de oplossing voor alle grote problemen - van obesitas tot klimaatverandering - en zeker geen oplossing voor de twee miljard armste wereldburgers die baat hebben bij duurzaam, betaalbaar, gezond en veilig voedsel. De optimalisering van kleinschalig en lokaal is de uitdaging voor overheid, bedrijven en de wetenschap. Met de keuze voor kringlooplandbouw heeft de huidige minister van landbouw, Carola Schouten, alvast een mooie start gegeven voor de discussie.